

Telegram til Moskva fra den sovjetiske ambassadør i Prag den 16. juli 1968 om samtale med Dubcek den 15. juli 1968

I forbindelse med instruks fra Centrum¹ den 15. juli opsøgte jeg kam. Dubcek og overgav ham svarbrevet fra SUKP's CK's Politbureau, hvori der udtrykkes samtykke til et tosidet møde med repræsentanter for SUKP og CKP.

Efter at kam. Dubcek havde gjort sig bekendt med brevet, sagde han, at han og medlemmerne af CKP's præsidium ikke havde regnet med, at delegationerne fra broderpartierne allerede ville rejse til Warszawa, inden de havde fået svar fra CKP's centralkomité. CKP's centralkomité havde fået de fem broderpartiers kollektive brev i torsdags [den 11. juli], og allerede lørdag [den 13. juli] var delegationerne kommet til Warszawa. Derefter begyndte han på ny at tale om, at CKP's CK havde ønsket at holde tosidede møder begyndende med SUKP osv. forud for de 6 partiers møde, og herefter indgå aftale om et fællesmøde, som man fra tjekkoslovakisk side var rede til at deltage i, men først efter de tosidede møder.

Jeg erindrede kam. Dubcek om, at SUKP's ledelse allerede i begyndelsen af juni gentagne gange havde udtalt ønske om et tosidet møde (SUKP og CKP), men at han, Dubcek, faktisk ikke havde reageret herpå med henvisning til, at landet befandt sig i en kompliceret tilstand, og havde udskudt besvarelsen indtil slutningen af juni måned, men endog ikke i begyndelsen af juli måned havde givet noget bestemt svar, altså selv efter at de kommunale og regionale partikonferencer var overstået (med undtagelse af konferencen i Banja Bystrice, der fandt sted 13-14. juli). Desuden havde der i svaret fra CKP's centralkomité om mødet i Warszawa intet konkret været om, hvornår de tjekkoslovakiske kammerater gerne ville have et fællesmøde (de 6) med broderpartierne. Derfor kunne der opstå en formodning om, at de tjekkoslovakiske kammerater søger at undgå en kollektiv meningsudveksling om de spørgsmål, der er opstået i forbindelse med situationen i Tjekkoslaviet.

Hertil svarede kam. Dubcek, at han ganske rigtigt ikke havde svaret på kam. L.I. Brezjnevs forslag om et tosidet møde, men havde regnet med at have et møde af denne art under sit feriophold i USSR, hvortil han sammen med kam. Cernik og andre kammerater agtede sig efter afslutningen af de regionale partikonferencer. I hvert fald havde han ikke forestillet sig, at der ville opstå behov for et hastemøde, så meget mere som han ikke havde troet, at der så hurtigt ville blive sammenkaldt til konference i Warszawa. Her havde han demonstreret manglende erfaring, hvad han nu måtte bøde for. Kam. Dubcek gjorde en henkastet bemærkning om, at han alligevel håbede, at broderpartierne ville tage hensyn til den tjekkoslovakiske parts muligheder, eftersom konferencen var sammenkaldt for at diskutere situationen i netop Tjekkoslaviet. Men nu er det allerede en fuldbyrdet kendsgerning, sagde han. Nu gælder det om at tænke over, hvordan man kommer videre og ikke fordybe sig i, hvem der gjorde rigtigt eller forkert, men finde en fornuftig løsning, så at CKP ikke fjerner sig fra SUKP og de andre broderpartier, men tværtimod kommer hinanden i møde og går ad den vej, der fører til en styrkelse af forholdet mellem SUKP og CKP og mellem alle socialistiske stater. Kam. Dubcek understregede, at uanset om han var CKP's centralkomités førstesekretær eller ej, ville et åbenhjertigt broderligt forhold til SUKP og Sovjetunionen altid som hidtil være hans udgangspunkt. Det ville altid være hans ledestjerne. Hver gang der ville opstå komplikationer, ville han altid regne med hjælp fra SUKP, ja hvem skulle han støtte sig til, om ikke Sovjetunionen? Dernæst udviklede kam. Dubcek tanken om behovet for at styrke forholdet til alle socialistiske lande, og ikke alene inden for rammerne af de 6 socialistiske lande. Kam. Dubcek sagde videre, at han håbede, at kammeraterne fra broderpartierne alligevel ville tage hensyn også til de tjekkoslovakiske kammeraters mening og betragtninger og ikke så skyndsomt arrangere konference.

Jeg erindrede kam. Dubcek om, at i det andet brev, som CKP's centralkomité fik tilsendt fra broderpartierne, blev det sagt, at de var nødt til at samles til møde også i tilfælde af, at de tjekkoslovakiske kammerater ikke kom til Warszawa. Det blev ligeledes sagt mundtligt, at mødet i Warszawa var fastsat til søndag den 14. juli.

Kam. Dubcek begyndte dog igen at tale om, at han ikke havde troet, at mødet ville foregå uafhængigt af det tjekkoslovakiske svar.

Videre sagde han, at han nu ville meddele CKP's præsidium SUKP's politbureaus svar med samtykke til et tosidet møde (SUKP og CKP). Han sagde, at han ikke ved, hvad præsidiets beslutter, men han vil stå fast på, at dette møde finder sted hurtigst muligt, for den sags skyld allerede i morgen (16. juli), hvis dette tidspunkt måtte passe de sovjetiske ledere.

Dubcek beder om at sende hastemeddelelse til Warszawa om ikke i kommunikøet om de fem partiers møde i Warszawa at nævne noget om CKP og om begivenhederne i Tjekkoslaviet. På det møde, repræsentanter for SUKP og CKP skal have, kunne man præcisere opfattelserne og vurderingerne af situationen i Tjekkoslaviet, og efter de tosidede møder med de andre partier kunne man dernæst gennemføre et kollektivt møde.

Kam. Dubcek bad om at meddele SUKP's ledelse, at hans udgangspunkt vil være det, at ingen skal kunne finde noget grundlag for at mene, at i socialismens lejr havde også CSSR nu allerede løsgjort sig fra den linie, der var afstemt med SUKP, han vil gøre alt for ikke at give diverse stemmer i Amerika og Europa anledning til at spekulere i nogen uoverensstemmelse med SUKP.

På mødet mellem SUKP og CKP kunne man aftale tid, sted og program for den fælles konference for broderpartierne. Hvis man mente det ville være hensigtsmæssigt, ville CKP påtage sig at indkalde til en sådan konference.

Kam. Dubcek gjorde atter opmærksom på, at et møde mellem de fem uden CKP i Warszawa ville skabe vanskeligheder for CKP's ledelse. Når denne ledelse angribes af højre- og fjendtlige kræfter, kompliceres dens stilling endnu mere, når også vennerne angriber den. Mødet i Warszawa kan blive udnyttet af de kræfter, der kæmper imod CKP og dets nuværende ledelse. I den forbindelse mindede kam. Dubcek om, hvor forsigtigt SUKP havde optrådt, da kam. Gomulka blev leder i Polen, og kam. Kadar i Ungarn, på tidspunkter, da der i disse lande var stærke antisovjetiske og antisocialistiske stemninger. Han mener, at også i dag, hvor der i Tjekkoslaviet er diverse kræfter i bevægelse, ville

¹ Centrum – det sovjetiske politiske hovedkvarter, dvs. generalsekretær, politbureau og centralkomiteens sekretariat

det være rigtigt, hvis SUKP og de andre partier støttede den nuværende ledelse. Han talte også om, at mødet mellem de fem i Warszawa kan vække en vis undren også i enkelte broderpartier som f.eks. i Italien og Frankrig.

Herpå svarede jeg, at alt det kam. Dubcek sagde netop var en yderligere bekræftelse af, at han skulle have lyttet til SUKP's og de andre partiers gode råd og deltaget i Warszawa. Desuden kunne CKP's præsidium selv have udvist initiativ og indbudt partierne til meningsudveksling og rådslagning om, hvordan de givne problemer bedst kunne løses.

Kam. Dubcek var synligt meget nervøs og bekymret. Måske var han ked af, at han ikke selv havde taget det standpunkt og stået fast på, at CKP skulle være repræsenteret på konferencen.

Efter en halv times forløb overgav kam. Dubcek mig svar på brevet fra SUKP's politbureau, det var allerede færdigt og lå allerede på bordet. Han gav mig det dog ikke med det samme, men rakte det til mig efter et stykke tid under henvisning til, at præsidiet holdt møde nu, og at svaret ville blive givet efter at CKP's præsidium havde haft dette spørgsmål til behandling.

Jeg meddeler her den fulde tekst i svaret fra CKP's centralkomité på brevet fra SUKP's politbureau, som blev sendt til Prag den 14. juli.

"Ærede kammerater,

Vi er overbeviste om, at I ligesom vi søger en udvej af den komplicerede situation, som er opstået som følge af mødet mellem de fem broderpartier uden vor deltagelse. Som vi allerede har meddelt jer, vidste vi ikke, at datoen for mødet uanset vor stilling allerede forud var fastsat til søndag. Dette forhold har udløst bestyrtelse her i landet og i hele verden. Vi nærer ønske om at medvirke til at løse op for den kritiske situation og foreslår jer følgende skridt:

1. At afslutte de fems møde allerede i dag uden at tage beslutning om CSSR.

2. At arrangere et møde i Kosice mellem en delegation fra CKP bestående af Dubcek, Svoboda, Cernik, Smrkovskij og Lenart og en delegation fra SUKP allerede i dag til aften eller i morgen eller de følgende dage, afhængig af den sovjetiske parts ønske.

3. CKP's delegation er rede til under dette møde at foreslå en konference for broderpartierne i de socialistiske lande omtrent 14 dage senere eller derefter efter aftale. Indtil da skal der gives lejlighed til tosidede konsultationer. CKP påtager sig opgaverne med at indkalde og arrangere konferencen. Udkast til program, antal deltagere og konferencedato kunne man drøfte på det møde, vi har foreslået, mellem CKP's og SUKP's delegationer i Kosice. Om mødet i Kosice vil der skulle offentliggøres et kommuniké.

Vi beder om, at I vil informere delegationerne fra de øvrige broderpartier til stede ved de fems møde om vore forslag.

Vi afventer jeres svar og sender jer kammeratlig hilsen

Underskrevet: Dubcek, Svoboda, Cernik, Smrkovskij."

15.VII.68 S. Tjervonenko